

**ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО КРЕАТИВНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
В ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ**

**FORMATION OF ABILITY TO CREATIVE AND INNOVATIVE ACTIVITY
OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL CULTURE
IN EXTRA-CURRICULAR WORK**

*Людмила Лисенко
Lyudmila Lysenko*

Анотація

У статті актуалізується проблема підготовки майбутнього вчителя фізичної культури здатного до креативно-інноваційної діяльності. Сформульовано авторське визначення понять «креативно-інноваційна діяльність», «здатність до креативно-інноваційної діяльності» вчителя фізичної культури. Висвітлюються теоретико-методичні засади формування здатності до креативно-інноваційної діяльності. Представлено досвід формування даної здатності в процесі позааудиторної роботи та обґрунтовано педагогічні умови щодо ефективної організації та реалізації науково-практичних семінарів в аспекті формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

Abstract

The article actualizes the problem of preparation future teacher of physical culture with the ability to creative and innovative activity. In article author's definition of the concept "creative and innovative activity", "ability to creative and innovative activity" of physical culture teacher is formulated. The theoretical and methodical principles of formation of ability to creative and innovative activity are showed. The experience of formation this ability in the process of extra-curricular work is presented and the pedagogical conditions for effective organization and implementation of scientific and practical seminars in the aspect of formation of ability to creative and innovative activity of future teachers of physical culture are substantiated.

Ключові слова: креативно-інноваційна діяльність, здатність до креативно-інноваційної діяльності, поза аудиторна робота, майбутні вчителі фізичної культури.

Keywords: creative and innovative activity, ability to creative and innovative activity, extra-curricular work, future teachers of physical culture.

Вступ

Соціально-економічні умови сучасного суспільства, реформування системи освіти, процеси глобалізації освітянського простору, посилення фундаментальної освіти й наближення її до дослідницької та інноваційної діяльності вимагають удосконалення практичної підготовки майбутніх учителів. Як зазначено Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року (2013), Законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Концепцією «Нова Українська школа» (2017) модернізація освітньої діяльності передбачає вирішення ключових проблем, однією з яких є забезпечення формування інноваційної людини – людини із інноваційним типом мислення, інноваційною культурою та здатністю до інноваційного типу діяльності.

Суспільству потрібен вчитель як творець фізичної культури особистості, який ефективно веде учня в потрібному напрямку, перетворює його і сам перетворюється на основі власної сформованої педагогічної культури. Вчитель фізичної культури має бути мудрим творцем всебічно розвинутої, здорової, дієздатної особистості, а тому повинен володіти логістично-прагматичним та креативно-інтелектуальним потенціалом. Для професійної діяльності вчителя фізичної культури як оператора по управлінню адаптивною поведінкою учня, як великої складної системи, притаманні елементи саме евристичної діяльності (творчі педагогічні задачі, відкриття, винаходи). Саме тому актуалізується проблема не лише набуття студентами необхідних компетентностей, але і розвитку їх творчих здібностей та формування у них здатності до креативно-інноваційної діяльності (КІД).

Аналіз педагогічних досліджень і освітньої практики, щодо підготовки майбутніх вчителів фізичної культури свідчить про те, що існують певні суперечності між:

- інноваційним характером освітньої діяльності вчителя фізичної культури і недостатньою розробленістю відповідного змісту його професійної підготовки у вищому навчальному закладі;
- значимістю формування креативно-інноваційних здатностей майбутніх учителів фізичної культури і відсутністю обґрунтування концептуальних і методичних підходів їх формування в освітньому процесі закладів вищої освіти.

В контексті даних протиріч значне місце займає проблема підготовки майбутнього вчителя фізичної культури здатного до креативно-інноваційної діяльності, до творчого виконання вимог майбутньої професійної роботи, що має стати підсилюючим фактором його ефективності.

1. Концептуальні засади формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури

1.1. Характеристика понять «креативно-інноваційна діяльність», «здатність до креативно-інноваційної діяльності» вчителя фізичної культури

Творчість – це вища форма діяльності людини, суть людського буття. Сьогодні важливо зуміти розкрити, сформувані здатності кожної людини до творчості.

Сформувані творчу індивідуальність учителя фізичної культури – актуальне завдання вищої фізкультурної освіти, адже справжня педагогічна діяльність без творчості просто не можлива. Щоб професійна діяльність приносила радість, стала першою життєвою потребою, вона повинна бути творчою. Але щоб творити, створювати нове, необхідно накопичувати своє внутрішнє багатство, розвивати і вдосконалювати свої творчі здібності, збагачувати науково-педагогічний світогляд, розвивати креативно-інноваційне мислення та взагалі власну педагогічну культуру.

Рівень творчості обумовлюється вродженими та набутими позитивними адаптаціями. Двигуном творчості є потреба в досягненні бажаного результату та пошук шляхів отримання його. Як психічний процес творчість – це свобода мислення та внутрішній пошук особистості, емоційний підйом та самозаглиблення у безсвідоме, усвідомлення, необхідність та інтуїтивний прорив, політ внутрішнього «Я» у зовнішній простір.

Категорія «креативно-інноваційна діяльність» розкриває сутність діалектичного розвитку творчої педагогічної діяльності вчителя і є системоутворюючою у професії вчителя. Інноваційна та креативна педагогічна діяльності створюють умови для повноцінного прояву особистості вчителя і пошуку ним нових дидактичних і технологічних систем суб'єктів навчання в освітніх установах.

Ми дотримуємось думки, що вкраплення креативу у педагогічну діяльність учителя фізичної культури можливе за наявності достатніх знань, умінь, навичок, компетентностей. Важливо у майбутніх учителів фізичної культури формувати інноваційну компетентність, яка передбачає вироблення адекватного ставлення до ситуації невідомості, до нововведення, вміння швидко реагувати в умовах, що створилися, і приймати грамотні рішення на випередження, тобто інноваційна компетентність припускає наявність особливого інноваційного типу мислення, заснованого на евристичному аналізі подій, що відбуваються.

Креативно-інноваційну діяльність вчителя фізичної культури ми розглядаємо, як процес проектування педагогічних впливів та характер впровадження їх в практику. Вектором спрямованості креативно-інноваційної діяльності вчителя фізичної культури є всебічний гармонійний розвиток учня (фізичний, інтелектуальний, моральний, естетичний), особистісний розвиток учня, цілеспрямоване перетворення педагогічної ситуації.

Креативно-іноваційна діяльність – це творче виконання вимог професійної роботи з елементами аксіології, кіберакмеології, евристики, постійно зростаючих педагогічних компетенцій творчого мислення на основі якісно сформованого науково-педагогічного світогляду особистості. Як зазначає М. Огієнко, креативно-іноваційна діяльність – це раціональна, доцільна, зростаюча, спонукаюча евристична і управлінська високо адаптивна поведінка фахівця в просторі педагогічної майстерності [9].

Поняття *здатність* – властивість індивіда, яка визначає його можливість, спроможність до виконання певної діяльності [2]. Це набута властивість, яка розвивається, поглиблюється в процесі цілеспрямованого сприяння її формуванню. Тому здатність до КІД ми розглядаємо, як інтегративну характеристику особистості учителя фізичної культури, яка забезпечує йому успішність діяльності в типових і неординарних педагогічних умовах.

Здатність до креативно-інноваційної діяльності ми розглядаємо, як поєднання взаємозаміщення взаємопроникнення вроджених, стохастичних, спеціально набутих креативних здібностей особистості у відповідності до вимог професіограми.

Для вчителя фізичної культури важливими здібностями є уміння бачити різноманітні варіанти вирішення педагогічної ситуації (пошук раціонального вирішення педагогічної задачі); здатність до імпровізації, яка ґрунтується на знаннях і інтуїції; уміння розробляти нові підходи, технології, методики і їх оригінальне поєднання; здатність до рефлексивної оцінки власної діяльності і її результатів; здатність до самоосвіти й самовдосконалення.

1.2. Теоретико-методичні засади формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури

Діяльність учителя фізичної культури – це творча діяльність, спрямована на формування фізичної культури особистості. Для вчителя фізичної культури важливим є наявність здатності до екстраполяції педагогічного процесу на майбутнє. Він не повинен покладатись лише на такт, інтуїцію, і навіть, знання – він повинен оволодіти педагогічним процесом, впровадити в нього системний підхід, закономірності технології здійснення управління поведінкою складних вірогідних систем, щоб ефективно управляти поведінкою учня, а не творити педагогічний процес стихійно.

Праця вчителя вимагає постійної генерації нових ідей, відхилення від шаблонних, традиційних схем мислення. Враховуючи особливі риси педагогічної діяльності, можна зробити висновок про те, що для її успішного і ефективного здійснення вчитель фізичної культури має бути обов'язково здатним до креативно-інноваційної діяльності.

Отже, одним з основних завдань підготовки вчителя є не тільки формування професійних умінь та навичок, але, перш за все, виховання творчої особистості, яка здатна використовувати найновіші досягнення педагогічної науки і практики, вільно орієнтуватися в стрімкому потоці наукової інформації, розуміти, використовувати і створювати інноваційні педагогічні технології.

Розвиток становлення творчої особистості, її формування, створення умов творчої самореалізації індивіда залишається в багатьох аспектах відкритим для наукових дискусій. Теоретичні положення про сутність і структуру креативності в контексті загальної проблеми творчості розроблено в працях багатьох учених.

Філософські аспекти творчості вивчали М. Бердяєв, М. Каган, І. Кант, К.-Г. Юнг та інші.

Психологічні аспекти теорії творчості висвітлювали Л. Виготський, Д. Богоявленська, Я. Пономарьов, С. Рубінштейн, О. Леонтьєв, В. Моляко, В. Рибалка та інші.

Закономірності формування та розвиток креативності досліджували (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, В. Дружинін, Л. Єрмолаєва-Томіна, В. Моляко, Я. Пономарьов, В. Рибалка, П. Торренс); інноваційні освітні технології (М. Кларін, В. Міщенко, І. Работін, Г. Селевко, В. Сластьонін); формування вчителя нового рівня професійної свідомості і мислення, його особистісної готовності до нових видів діяльності – дослідницької, інноваційно-креативної, креативно-інноваційної, проектної, прогностичної (О. Цедринський); становлення і розвиток творчої компетентності майбутнього вчителя (А. Тутолмін) та інше.

Сутність педагогічної творчості розкрито в працях В. Андреева, Н. Вишнякової, В. Загвязинського, В. Кан-Калика, Н. Кузьміної, І. Лернер, М. Никандрова, М. Поташника, С. Сисоевої, В. Сластьоніна, А. Хуторського та інших.

В результаті аналізу психолого-педагогічної, філософської та психофізіологічної літератури встановлено, що творчість має психофізіологічне, психологічне та педагогічне підґрунтя і повинна розвиватися комплексно, що має враховуватись в процесі підготовки компетентного педагога (Рис. 1).

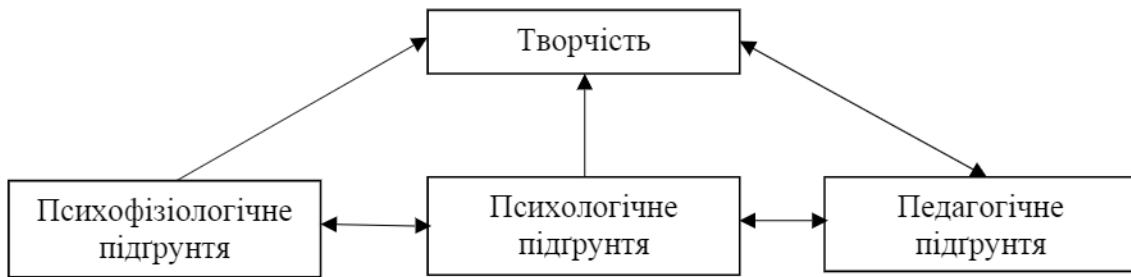

Рис. 1. Складові механізму творчості

Ми дотримуємося думки, що для прояву творчості необхідна (Рис. 2) наявність новизни ситуації, яка стимулюватиме прояв творчості, її значущість для особистості, мотивація особистості на вирішення творчого завдання, наявність варіантів вибору дії в подібних ситуаціях, модель прогнозованого результату, достатній (оптимальний) рівень ентропії.

Рис. 2. Психофізіологічне обґрунтування творчості

Проблемна ситуація створює проблему, а діяльність, яка приводить до її вирішення, характеризується як продуктивне мислення, або евристична діяльність [10].

Проблемні ситуації відіграють роль стимулу, активатора в мисленевій діяльності студента. Формування проблемної ситуації і мисленнєвої діяльності сприяють вихованню таких якостей особистості, як допитливість, кмітливість, самостійність, інтерес до учіння прагнення до творчості.

Невизначеність або ентропія – екзогенна чи ендогенна – є необхідною умовою зародження креативної поведінки людини, в основі якої лежать безумовні рефлекс, інстинкти, генетичні програми, які є відображенням набутого біосистемою досвіду в процесі філо- та онтогенезу [8].

Отже, важливою концептуальною основою формування здатності до КІД є

діалектичне використання дидактичного арсеналу педагогічних впливів (принципи, методи, форми, методичні підходи, стимулювання тощо) на основі вібріково-варіативного підходу для розробки доцільних педагогічних технологій розвитку креативно-інноваційної здатності студентів [3, 4, 5]. Доцільність визначається дотриманням принципу формально-евристичної єдності (В. Платонов), який передбачає діалектичний баланс між традиційними технологіями і новаторством. Для ефективної організації навчального процесу потрібна постійна зміна акцентів: евристичного, репродуктивного, креативного, інноваційного, креативно-евристичного, креативно-інноваційного.

З психолого-педагогічної точки зору для прояву творчості особистість повинна мати достатній рівень вихованості (наявні педагогічні впливи в минулому), певну ступінь обдарованості (природні задатки) та мотивацію на прояв творчості (Рис. 3).

Таким чином, ми розглядаємо здатність до КІД як невід'ємну складову компетентності сучасного вчителя фізичної культури, а підготовку до творчої діяльності, розвиток творчих здібностей майбутнього вчителя фізичної культури – як невід'ємну складову його професійної підготовки, формування його компетентності.

Формування здатності до КІД студентів факультету фізичного виховання представляє собою процес кількісних і якісних змін їх особистісних характеристик, оволодіння прийомами творчої діяльності, формування творчих мотивів, креативного мислення в процесі продуктивної співтворчості викладача і студента в умовах гуманістичної суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

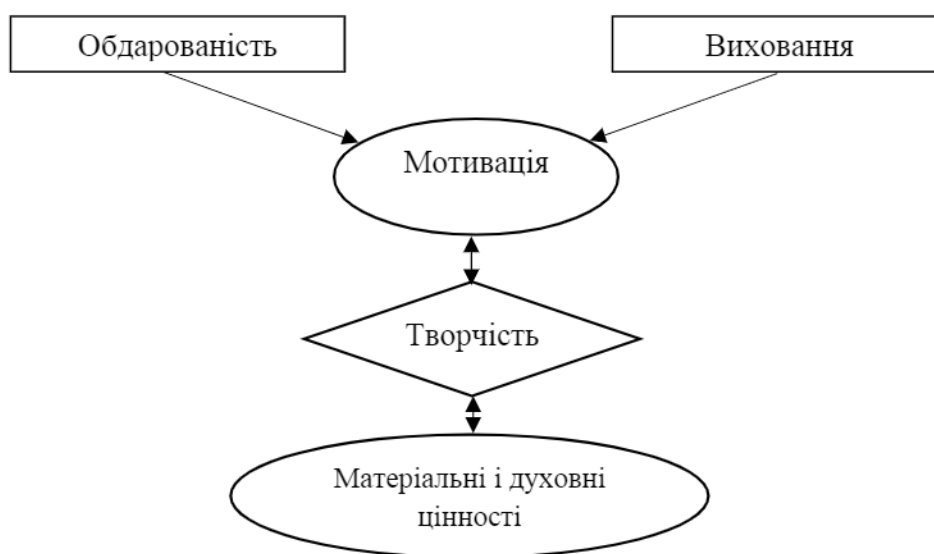

Рис. 3. Психолого-педагогічне обґрунтування творчості

Створення умов для цілеспрямованого формування науково-педагогічного світогляду майбутнього вчителя фізичної культури (розуміння методологічних основ його педагогічної діяльності) виступає однією з концептуальних засад формування здатності до КІД і забезпечує позицію, переконання, цінності і мотивацію поведінки особистості [9].

А організація навчального процесу, і власне учіння, на основі розвитку креативно-евристичного мислення (КЕМ) студентів у системі професійної підготовки є умовою формування здатності до КІД, резервом підвищення якості готовності майбутніх учителів фізичної культури і забезпечення умов його педагогічної майстерності [8].

Важливою умовою формування здатності до КІД є забезпечення постійного творчого пошуку та створення сприятливого для цього середовища з метою досягнення

відчуття радості відкриття та підсилення мотивації до навчання, а також впровадження технологій забезпечення безперервної тяги до знань та їх розуміння, до самоформування та самоудосконалення. Для цього необхідно створення установки у студента на постійний пошук і здобування (а не отримання) знань, на прагнення до накопичення та трансформацій потрібних адаптацій, на розвиток власної адаптивності та стійкості до перешкод, на формування педагогічних вмінь адекватного, доцільного і ефективного застосування їх в майбутній професійній діяльності.

Формування здатності до КІД передбачає дотримання позиції декількох підходів, зокрема, формування професійної поведінки майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту (поведінковий підхід), визначення переліку заходів (засобів, методів, форм, прийомів педагогічного впливу) (дидактичний підхід), побудова програми алгоритмізованого навчання активізації пізнавальної, інтелектуальної та фахової діяльності, орієнтуючись на вимоги професіограми вчителя фізичної культури (діяльнісний підхід), творчий підхід.

Вказані підходи дуже пов'язані між собою і особливо чітко проявляються в підготовці творчого вчителя фізичної культури і тренера. Професійна діяльність насичена не тільки знаннями і компетентностями, а й руховими вміннями та навичками. Процес формування вмінь та навичок і подальше удосконалення їх потребує здатності до креативно-інноваційної діяльності і проходить через відомі фази досягнення бажаного ефекту рухової поведінки.

Саме тому, педагогічна система формування здатності до КІД повинна включати проблемні методи навчання не тільки в інтелектуальній сфері, а й у руховій. А тому на практичних заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін, у спортивному удосконаленні необхідно теж створювати сприятливе середовище для успішного розвитку здатності до КІД. Це позитивно вплине на рівень рухової поведінки, сприятиме досягненню спортивної майстерності та спортивних результатів, а також буде кращою якістю використання безпосередньої наочності у фізичному вихованні учнів (власний показ фізичних вправ вчителем).

Педагогічна система повинна бути пронизана трьома взаємопов'язаними напрямками (пізнавальний, дослідницький, практичний) та ґрунтуватися на концепції аксіології (моральне виховання), акмеології (самоучіння та самозростання), управління (викладач веде і спрямовує, допомагає і контролює), адаптивного навчання в різних умовах діяльності, функціональної системи (розгляд дидактичних рішень через формування функціональної системи та іншому (концепція оптимізації, просвітництва та агітації, пропаганди творчості вчителя, необхідності самоосвіти, безперервного та регулярного наповнення дидактичного та компетентнісного арсеналу для КІД, збільшення творчого потенціалу, отримання свободи вибору дій, педагогічних впливів).

2. Практика технологій формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури в процесі позааудиторної роботи

Позааудиторна робота студентів - це процес, в якому домінує елемент самореалізації. Вона дає змогу студентам гармонізувати внутрішні та зовнішні фактори формування професійної культури, створює додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу, задоволення тих проблем, які в процесі аудиторної роботи можливо не реалізуються. Особливою вимогою до позааудиторної роботи є орієнтація її на особистість студента [7].

Метою позааудиторної роботи студентів, як підкреслює М. Байнова [1] є: розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів; формування у студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань; закріплення,

збагачення і поглиблення знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; формування світогляду студентів і їх світоглядної культури; формування інтересів студентів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту; виявлення і розвиток індивідуальних творчих здібностей і нахилів; організація змістовного дозвілля студентів, культурного відпочинку та розваг; забезпечення всебічного виховання студентів тощо.

До основних форм позааудиторної роботи студентів належать: самостійна робота, науково-дослідна робота, безпосередня участь у конференціях, участь у роботі гуртків, організація диспутів, круглих столів, участь у різноманітних виховних заходах, тощо.

Майбутньому вчителю фізичної культури недостатньо бути просто ерудитом – він повинен творчо використовувати знання, навички для вирішення педагогічних завдань. Тому на перший план виходять методи і прийоми, що потребують активної мисленевої діяльності студентів, за допомогою якої формується вміння аналізувати, порівнювати, формувати гіпотезу, шукати способи розв'язання та практичні здатності до творчого вирішення педагогічних задач.

Особистий досвід наукового керівника проблемної групи дозволяє нам відзначити, що робота студентів у наукових гуртках розвиває у студентів самостійність, творче мислення, дослідницькі навички, сприяє формуванню педагогічної майстерності, активізує пізнавально-творчу діяльність лише за умов систематичної спільної діяльності (гуманістична парадигма освіти), партнерської взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Важливою умовою є створення інтерактивної взаємодії, яка дозволяє спільно видобувати знання та розвивати творчі здібності, як студента, так і самого викладача (наукового керівника).

Впродовж багатьох років на кафедрі активно проводиться позааудиторна робота, однією з форм якої є науково-практичні семінари, конференції за участю (студентів – магістрантів – аспірантів – викладачів), з подальшим друком матеріалів доповідей у збірнику «Наукові дискусії кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання (ППтаМФВ)».

Кожного року порушуються різні актуальні проблеми:

- проблеми формування креативно-евристичного мислення майбутніх фахівців в галузі фізичної культури та спорту;
- аспекти оптимізації професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури;
- наступність педагогічних практик;
- національне виховання школярів на уроках фізичної культури та в спортивних секціях;
- ігровий метод як засіб підвищення ефективності занять з фізичного виховання для дітей молодшого шкільного віку;
- проблеми формування фізичної культури особистості;
- акмеологічні прийоми створення ситуації успіху в навчанні;
- калейдоскоп студентських ідей на тему «Перерва в русі» та інші.

Під час організації науково-практичних семінарів ми дотримуємось умови – особистісно-орієнтованого навчання, суб'єкт-суб'єктної парадигми освіти.

Найвищий рівень творчості студентів досягається тоді, коли вони самостійно ставлять проблему і знаходять шляхи її розв'язання. Проблемні ситуації відіграють роль стимулу, активатора в мисленевій діяльності студента. Формування проблемної

ситуації і мисленневої діяльності сприяють вихованню таких якостей особистості, як допитливість, кмітливість, самостійність, інтерес до учіння, прагнення до творчості.

Креативність – це здатність особистості створювати продукт, якому властива новизна і він при цьому відповідає контексту в якому її знаходить. Новий продукт має бути оригінальним та неочікуваним; він відрізняється від того, що вже створювала раніше сама людина або інші люди. Проте ступінь новизни в творчості може бути різною, у діапазоні від мінімального відхилення від створюваного раніше, до важливого нововведення [6].

Отже, важливо в процесі підготовки студентів до науково-практичних семінарів звертати їх увагу на визначення провідної ідеї, яку вони озвучують, проблеми і шляхи їх вирішення.

Важливою умовою організації науково-практичних семінарів, конференцій є різноманітні форми їх проведення з обов'язковим обґрунтуванням узагальнення з практичною спрямованістю (колективний творчо-практичний освітній продукт) (Табл. 1).

Науково-практичний семінар є однією з форм активного навчання, який передбачає активну взаємодію між студентом і викладачем та спрямований на виконання конкретної мети і завдань.

Таблиця 1. Характеристика складових організації проведення науково-практичних семінарів

Тема науково-практичного семінару	Форма проведення	Колективний творчо-практичний освітній продукт	Реалізація творчо-практичних освітніх продуктів та поширення набутого досвіду
Проблеми формування креативно-евристичного мислення майбутніх фахівців в галузі фізичної культури та спорту	класичний науково-практичний семінар (доповіді студентів, викладачів, аспірантів)	резольюція, звернення	впровадження основних положень в освітній процес факультету фізичного виховання
Оптимізація професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури	організація і проведення конференції студентами-магістрантами з продуктивним аналізом доповідей всіма учасниками семінару	прогностична модель вчителя фізичної культури майбутнього	впровадження основних положень в освітній процес факультету фізичного виховання та їх відображення в освітній програмі підготовки майбутніх учителів фізичної культури
Наступність педагогічних практик	проведення конференції аспірантами (доповіді викладачів, студентів)	система творчих завдань для всіх видів практики у підготовці майбутніх	відображення системи творчих завдань у навчальних програмах педагогічних практик, методична розробка «Наскрізна

		учителів фізичної культури	педагогічна практика»
Національне виховання школярів на уроках фізичної культури та в спортивних секціях	класичний науково-практичний семінар (доповіді студентів, викладачів, аспірантів)	збірник практичних розробок студентів	впровадження розробок в освітній процес закладів середньої освіти та ДЮСШ
Ігровий метод як засіб підвищення ефективності занять з фізичного виховання для дітей молодшого шкільного віку	практичні розробки фрагментів уроків фізичного виховання для дітей молодшого шкільного віку з демонстрацією у спортивному залі	збірник практичних розробок студентів	впровадження розробок в освітній процес закладів середньої освіти та ДЮСШ
Педагогічна майстерність вчителя фізичної культури	майстер-клас від учасника фінальної частини обласного конкурсу «Вчитель року»; творча лабораторія розвитку інновацій «Не лекція з педагогіки!»	збірник статей студентів, учителів фізичної культури, викладачів	захист власних освітніх продуктів студентів з зазначеної проблеми в освітньому процесі з педагогіки, психології фізичного виховання і спорту
Перспективи реалізації шкільної програми з фізичної культури в сучасному освітньому просторі	панельна дискусія за участю спікерів: учителів фізичної культури, студентів; учня ЗСО, викладача з ТіМФВ	збірник статей студентів, учителів фізичної культури, викладачів	впровадження інноваційних підходів в уроці фізичної культури під час проходження педагогічної практики

Наприклад, науковий семінар «Проблеми формування креативно-евристичного мислення майбутніх фахівців в галузі фізичної культури та спорту» (2012 р.) (Рис. 4) був спрямований на пошук активних методів навчання, як у підготовці майбутніх фахівців в галузі фізичної культури та спорту, так і загалом у фізичному вихованні з метою активізації освітнього процесу на факультеті (організація і управління фаховим зростанням студентів-майбутніх фахівців в галузі фізичної культури).

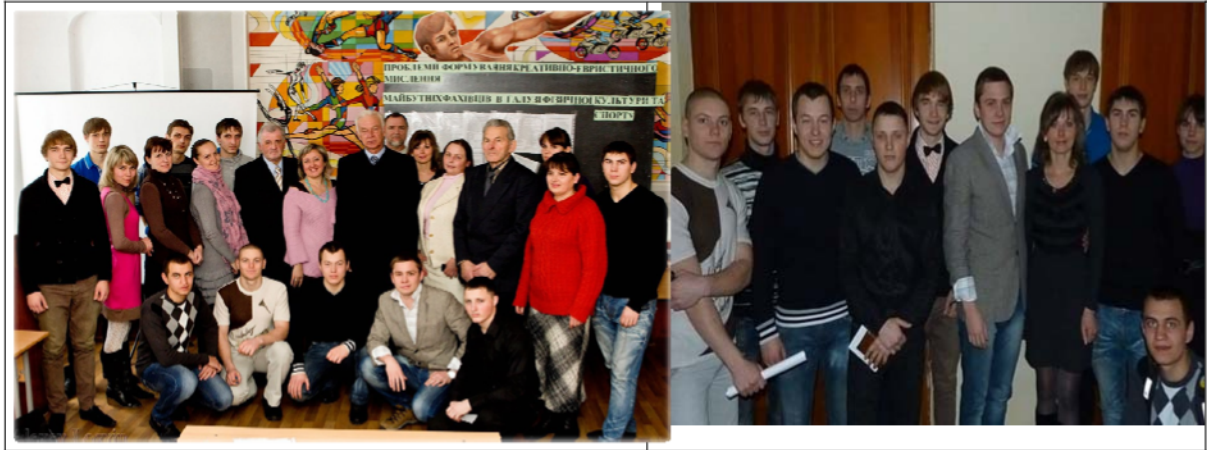

Рис. 4. Науковий семінар «Наукові дискусії кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання» (2012 рік)

Важливим аспектом ефективної роботи науково-практичного семінару є налаштування всіх учасників освітнього процесу на продуктивну роботу. Доповідь завідувача кафедрою ППтаМФВ (Рис. 5) була спрямована на актуалізацію вивчення сутності креативно-евристичного мислення і розробки шляхів і резервів підвищення якості готовності майбутніх фахівців за рахунок організації освітнього процесу, і власне учіння, на основі розвитку креативно-евристичного мислення (КЕМ) студентів у системі професійної підготовки.

Провідні ідеї доповіді:

Студенту
ЗРОБЛЮ СЕБЕ САМ! – САМ ПРАЦЮЮ, КОНТРОЛЮЮ, САМ ШУКАЮ І ЗНАХОДЖУ.

Викладачу
ПОВЕДУ, НАДИХНУ, ПОВІДАЮ, ПОМОЖУ

Рис. 5. Доповідь к. п. н., доц., завідувач кафери ППтаМФВ **Огієнко М.М.**

«До проблеми «зроби себе сам», а ми допоможемо вам»

Студентами, аспірантами, викладачами були представлені доповіді: «Творчий потенціал людини – складова його професіоналізму», «Шляхи формування креативно-евристичного мислення майбутніх учителів фізичної культури», «Шляхи вдосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх тренерів з біатлону»; «Психофізіологічні передумови розвитку творчості»; «Актуалізація науково-дослідної роботи студентів факультету фізичного виховання з метою формування їх креативно-евристичного мислення», «Роль викладача у формуванні креативно-евристичного мислення майбутніх учителів фізичної культури» та інші.

Подальша робота передбачала об'єднання провідних положень кожної з доповідей, що знайшло відображення у колективному творчо-практичному освітньому продукті, а саме резолюції та зверненні, положення яких було впроваджено в освітній процес факультету фізичного виховання.

Звернення

Розгляд та обговорення проблем розвитку креативно-евристичного мислення студентів в системі професійної підготовки вчителя фізичної культури показали:

- актуальність креативно-евристичного навчання, його альтернативний та доповнюючий характер діючій системі освіти, відповідність меті підготовки фахівців, активізація навчально-виховного процесу;
- перспективи поліпшення якості підготовки науково-педагогічних кадрів;
- перспективи ефективного впровадження здорового образу життя;
- керованого використання видів фізичної культури та спорту в гармонійному розвитку особистості, її фізичної підготовленості та здоров'я;
- необхідність відмови від традиційного переважно репродуктивного навчання та втіленню концепції видобутку та пошуку інформації для само виготовлення освітнього продукту – знань, умінь, навичок, формування власного науково-педагогічного світогляду, педагогічних компетенцій, розвитку творчості, активацію здатності до створення інноваційних технологій, програм, проектів;
- акцентування уваги в навчальному процесі на збільшенні питомої ваги самостійної роботи;
- потребу вивчення питання про співвідношення алгоритмізованого та креативно-евристичного навчання.

Науковий семінар вважає, що організація і управління фаховим зростанням студентів – майбутніх вчителів фізичної культури вкрай потребує:

- усвідомлення викладацьким складом необхідності впровадження концепції креативно-евристичного навчання;
- перегляду та коректуванню матеріалів дидактичного забезпечення навчання, виховання та розвитку студентів;
- розробки технологій розвитку креативно-евристичної здатності та креативно-інноваційної майстерності;
- залучення студентів до виготовлення та створення дидактичного арсеналу засобів, технологій, проектів на основі концепції колективних творчих справ;
- акцентування уваги студентів в їх установці на самозростання, постійний пошук нового, постійний саморозвиток, самовдосконалення на основі підвищення об'єму і якості самостійної роботи;
- розгляду на засіданнях деканату цих проблем і створення доцільного більш раціонального графіку освітнього процесу, а також демократичного стилю та сприятливого середовища навчальної роботи.

Під час підготовки студентів до науково-практичного семінару домінує самостійне застосування прийомів наукових методів пізнання, в результаті яких студенти активно оволодівають знаннями, розвивають свої дослідницькі уміння і здібності, які в практичній педагогічній діяльності будуть забезпечувати їх здатність виконувати цілеспрямовані, аналітико-синтетичні, діагностичні, пошуково-перетворюючі дії.

Обґрунтування колективних творчо-практичних освітніх продуктів сприяє формуванню креативно-інноваційних здатностей майбутніх учителів фізичної культури, які проявляються у вмінні знаходити нове в педагогічних явищах; вміння

робити вибір методичної концепції власної праці; вміння відкривати нові ідеї; відшукувати нові шляхи тощо.

Враховуючи те, що ознаками креативності є відкритість досвіду (чутливість до нових проблем), швидкість мислення, оригінальність мислення, ми під час організації науково-практичного семінару намагаємось дотримуватись наступних положень: порушувати проблеми актуальні для сьогодення; організація науково-практичного семінару на засадах варіативності (різні форми його проведення); поступове розширення частки саморегуляції і звуження педагогічних управлінських впливів ззовні (непряме педагогічне управління; без жорсткої регламентуючої дії, з наданням права вибору особистих стратегій поведінки, рефлексії і співтворчої взаємодії у процесі індивідуальної та групової творчої діяльності); дотримання цілісності й інтегративного характеру теоретичної, практичної і дослідницької підготовки; організація на засадах творчо-продуктивного діяльнісного підходу.

Висновки

Аналіз наукових ідей, теорій та методичних підходів вивчення проблеми формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури показує можливість цілеспрямованого розвитку творчих здібностей. Рівень творчості вчителя обумовлюється вродженими та набутими позитивними адаптаціями. Рушійною силою творчості є потреба в досягненні бажаного результату та пошук шляхів його отримання.

Концептуальними засади формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури є: дотримання цілісності й інтегративного характеру теоретичної, практичної і дослідницької підготовки; **діалектичне використання дидактичного арсеналу педагогічних впливів на основі вібірково-варіативного підходу**; створення умов для цілеспрямованого формування науково-педагогічного світогляду майбутнього вчителя фізичної культури; розвиток креативно-евристичного мислення.

Встановлено, що у процесі позааудиторної діяльності у студентів розвивається інтерес до різних видів діяльності, в тому числі наукової, пошукової, творчої. Дотримання певних положень (варіативне використання форм проведення, поступове розширення частки самоорганізації й саморегуляції діяльності студентів, створення особистого та колективного творчого продукту тощо) в процесі організації та проведення позааудиторної роботи, зокрема науково-практичних семінарів сприяє формуванню креативно-інноваційних здатностей студентів та загалом формує здатність до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури.

Література

1. Байнова М. С. Внеаудиторная работа со студентами специальности «Государственное и муниципальное управление» на примере научного студенческого кружка [Электронный ресурс] / М. С. Байнова // Государственное управление. Электронный вестник. – 2010. – No 25. – С. 1-10. – Режим доступа к журналу: <http://cyberleninka.ru/article/n/vneauditornaya-rabota-so-studentami-spetsialnosti-gosudarstvennoe-i-munitsipalnoe-upravlenie-na-primere-nauchnogo-studencheskogo>.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Лисенко Л. Л. Методичні аспекти організації самостійної роботи майбутніх учителів фізичної культури з метою стимулювання їх творчої пошукової активності // Вісник

Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст] Вип. 147. Т. I / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О.– Чернігів: ЧНПУ, 2017. – С. 316-322.

4. Лисенко Л. Л. Педагогічна система формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. – P. 248-253.

5. Лисенко Л. Л. Концептуальні засади формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури // Наукова школа академіка Івана Зязюна у працях його соратників та учнів: IV Міжнародна науково-практична конференція (23-24 травня 2018 року) – Харків: НТУ «ХПІ», 2018. – С. 269-272.

6. Любарт Т., Муширу К., Торджман С., Зенасни Ф. Психология креативности / Пер. с фр. – М.: Когнито-центр, 2009. – 215 с.

7. Матвіїв-Лозинська Ю. О. Позааудиторна діяльність як складова навчально-виховного процесу вищого навчального закладу [Електронний ресурс] / Ю. О. Матвіїв-Лозинська // Вісник ЛДУ БЖД. Педагогічні науки. – 2011. – № 5, част. 2. – С. 175-179. – Режим доступу до журналу: <http://www.ldubgd.edu.ua/scientific-herald/ldu-bzhd/no5-2011-ch2>.

8. Огієнко М. М. Фактори, які обумовлюють креативно-евристичне мислення і його розвиток у системі професійної підготовки фахівців в галузі фізичної культури і спорту / М. М. Огієнко, Л. Л. Лисенко, П. М. Огієнко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів: ЧНПУ, 2012. – № 98 (том 2) – С. 111-116.

9. Огієнко М. М. Формування науково-педагогічного світогляду особистості як основи професійної підготовки фахівців в галузі фізичної культури та спорту // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів: ЧНПУ, 2011. – № 86 (том 2) – С. 398-403.

10. Пушкин В. Н. Эвристика и кибернетика / В. Н. Пушкин. – М.: Знание, 1965. – 48 с.

Information about authors:

Lyudmila Lysenko – Ph.D. in Pedagogical Sciences, Associate Professor, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium», Ukraine, E-mail: llysenkol@gmail.com.